مسئولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

محمد همایون همت ۲۰۲۶/۰۳/۲۵

ترمپ د پاڼ او پرانګ تر منځ

د ایران جګړه: برید، ګواښ، سیاسي حیثیت او اعتبار، او د وتلو د لارې پلپلندی
(Strategic Impasse)

«چې ګټه رااخلي، ځان پرېولي؛ ملامت څوک دی؟»
مرحوم ګل پاچا الفت

لنډیز
دا مقاله د امریکا، اسراییلو او ایران تر منځ د روان ناورین سیاسي، پوځي، اقتصادي او حقوقي اړخونه د ۲۰۲۶ کال د مارچ تر ۲۵مې پورې ارزوي. تر دې ګړۍ پورې باوري او له څو خواوو تاید شوې خبرې شوې سرچینې (Cross-Verified Sources) ښیي چې واشنګټن تهران ته د جګړې د درولو لپاره یوه ۱۵ مادي طرحه لیږلې، په عین وخت کې یې سیمې ته د نورو ځواکونو د استولو تیاری هم نیولی، او ترمپ د «مثبتو خبرو» ادعا کړې ده؛ خو تهران په علني ډګر کې مستقیمې خبرې رد کړې او د امریکا ادعاوې یې بې‌معنا بللې دي، سره له دې چې ځینو راپورونو د دې وړاندیز د لا ارزونې امکان هم یاد کړی دی.
بازارونو د جګړې او د سولې د اوازو دواړو پر وړاندې توند غبرګون ښودلی:
تېل کله پورته تللي او کله د اوربند د هیلو له کبله راښکته شوي دي.
اروپا د جګړې د راکمولو، د هرمز د ازاد تګ راتګ، او د اوبو او انرژۍ د حیاتي ملکي تأسیساتو د نه‌هدف ګرځولو غوښتنه کوي.
پاکستان، مصر او ترکیه د منځګړیتوب په نوو هڅو کې یاد شوي دي، او غیرلوېدیځې سرچینې، لکه شینهوا، د تهران د انکار او د بازارونو د اغیز موضوع له خپلې زاويې روښانوي.
د مقالې اساسي استدلال دا دی چې ترمپ د خپلې هغې تګلارې په داسې پړاو کې ولاړ ښکاري چې زور، فشار، خبرې، بازار او متحدین ټول یکې یو ځای اغیز لري؛
نه پراخ برید ورته ارزانه دی او نه بشپړ شاتګ ورته بې‌بیې دی.
په بله وینا، نوموړی د پلپلندی (Strategic Impasse) او د وتلو د لارې د ګونګوالي (Exit Uncertainty) له حالت سره مخامخ ښکاري.
کلیدي ټکي: ایران جګړه، ترمپ، اسراییل، هرمز تنګی، اوربند، د فشار له لارې ډیپلوماسي (Coercive Diplomacy)، نړیوال بازار، سیاسي حیثیت او اعتبار، نړیوال قانون

۱. مقدمه
د ایران او امریکا-اسراییلو اوسنی ناورین یوازې د توغندیو او هوایي بریدونو نوم نه دی. دا په یوه وخت کې د زور، خبرو، بازار، روایت، نړیوال مشروعیت، د متحدینو د محاسبې، او د اقتصادي فشار ګډه شخړه ده. همدا علت دی چې د دې موضوع ارزونه باید یوازې په پوځي اصطلاحاتو محدوده نه وي؛ بلکې د رهبرۍ، اقتصادي لګښت، متحدینو، نړیوال قانون او د وتلو د لارې له زاويې هم وکتل شي.
تر ۲۵ مارچ ۲۰۲۶ پورې شواهد ښیي چې جګړه لا نه ده ختمه شوې، خو د اوربند او معاملې موازي نښې هم شته؛ یعني ناورین د «یوازې جګړې» له مرحلې اوښتی او د «فشار، خبرو، پوځي چمتووالي او اقتصادي ټکان» مرحلې ته داخل شوی دی.
په همدې ځای کې د «پاڼ» او «پرانګ» استعاره تحلیلي مانا پیدا کوي.
پرانګ د ښکاره زور، ضرب الاجل، ګواښ او برید ژبه ده؛

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

او پاڼ د هغو نرمو خو اغېزمنو فشارونو نوم دی چې بازارونه، متحدين، نړيوال مشروعيت، کورني افکار او اوږدمهاله لګښتونه پکې شامل دي.
تر اوسه تر ټولو متوازن شننيز قضاوت دا دی چې ټرمپ اوس د همدې دواړو تر منځ ولاړ ښکاري:
که زور زيات کړي، لګښتونه لوړېږي؛
او که شاته شي، د هغه د «قاطع مشر» انځور او سياسي اعتبار تر پوښتنې لاندې راځي.

۲. د سرچينو تګلاره او د وخت روښانه پوله
دا ليکنه پر څلورو ډوله موادو ولاړه ده:
لومړی، نړيوال خبري اژانسونه او بنسټيز لومړني راپورونه، لکه Reuters او Associated Press، چې د پېښو، بازارونو، رسمي دريځونو او تازه بدلونونو لپاره اصلي مواد برابروي. دوهم، هغه نړيوال مطبوعاتي راپورونه چې سياسي او تشريحي رنګ لري، لکه Washington Post او The Guardian.
درېيم، غيرلوېديځې سرچينې، لکه Xinhua، چې د تهران او د سيمې د بلې زاويې تعبير راوړي.
څلورم، رسمي او نيمه رسمي اداري او علمي سرچينې، لکه IEA، EIA، ICRC، او د جېمز فيرون علمي اثر، چې د نظري او حقوقي تشريح لپاره کارول شوي دي.
د دې مقالې ټول نوي معلومات د ۲۰۲۶ کال د مارچ تر ۲۵مې پورې تازه او ارزول شوي دي. له همدې امله، هر هغه تحول چې له دې وخت وروسته رامنځته شوی وي، په دې نسخه کې نه دی داخل شوی.
په دې مقاله کې «باوري او له ځو خواوو تا يد شوي سرچينې» هغو راپورونو ته ويل شوي چې لږ تر لږه د دوو يا ځو باوري خپرو ل شوو سرچينو له لارې يې اصلي ټکی يو له بل سره سمون خوري. دا لاره د يوې واحدې سرچينې له تبليغاتي يا نيمګړي لوست څخه د ژغورنې لپاره غوره شوې ده.

۳. نظري چوکاټ: د فشار له لارې ډيپلوماسي، عامه شاتګ، او پلپلندی
له نظري پلوه، دا مقاله د درېيو بنسټيزو مفاهيمو په رڼا کې لوستل کېږي:
د فشار له لارې ډيپلوماسي (Coercive Diplomacy)،
د عامه شاتګ سياسي بيه (Audience Costs)،
او پلپلندی (Strategic Impasse).
د فشار له لارې ډيپلوماسي هغه حالت دی چې دولت له ګواښ، محدود ځواک او خبرو څخه يو ځای کار اخلي څو مقابل لوری امتياز ته اړ کړي.
د عامه شاتګ سياسي بيه هغه زيان ته ويل کېږي چې يو مشر يې د سختې ژبې او ښکاره ګواښ وروسته، د شاتګ په صورت کې، په کورني سياست کې ويني.
پلپلندی بيا هغه حالت دی چې پکې نه بشپړ برېد ارزانه وي او نه بشپړ شاتګ بېبيې.
دلته د جېمز ډي. فيرون يادونه مهمه ده.
فيرون، چې د سټينفورډ پوهنتون د سياسي علومو استاد دی، په خپل مشهور اثر کې ليکي: « A leader who backs down suffers audience costs.» يعني هغه مشر چې د علني شخړې په جريان کې شاته شي، سياسي بيه پرې کوي.
همدا خبره د ټرمپ د اوسني چلند د شننې لپاره يوه مهمه نظريه برابروي.
د ټرمپ د تېر سياسي چلند په شاتګيزه کتنه (Retrospective View) کې هم دا بېنه بيا بيا ليدل شوې چې نوموړي له لوړ غږ، شديدو ګواښونو او تبليغاتي فشار څخه کار اخيستی، خو وروسته يې په ځينو مواردو کې د بازار، متحدينو او سياسي لګښتونو له امله خپل دريځ ځنډولی، نرم کړی، يا بېرته تنظيم کړی دی.
له همدې امله، د ايران په اوسني ناورين کې هم د هغه تونډ بيانونه بايد يوازې د حتمي اقدام نښه ونه ګڼل شي، بلکې د فشار، امتياز غوښتنې او تاکتيکي شاتګ د ګډ سبک په رڼا کې ولوستل شي.

۴. وروستي بدلونونه:
د ۱۵ مادو طرحه، د ايران عامه انکار، او شاليدي ارزونه
تر ټولو مهم نوی بدلون دا دی چې واشنګټن تهران ته د جګړې د درولو لپاره يوه ۱۵ مادې طرحه لېږلې ده. د Reuters او Washington Post د ۲۵ مارچ راپورونه ښيي چې په دې طرحه کې د غني شوو يورانيمو ايستل،

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د غني کولو درول، د توغندیز پروګرام محدودول، له سیمه‌ییزو ډلو د ملاتړ کمول، د هرمز د لارې عادي کول، او په بدل کې د بندیزونو د نرمولو یا پورته کولو بحث شامل دی.
خو د دې تر څنګ تهران په علني ډګر کې د خبرو ادعا رد کړې ده.
د Reuters او Xinhua د راپورونو له مخې، ایراني چارواکو د امریکا ادعاوې «بې‌معنا» بللې، او حتی یو پوځي وياند ویلي چې امریکا «له خپل ځان سره خبرې کوي».
سره له دې، Reuters دا هم یادونه کړې چې یو لوړپوړي ایراني چارواکي د امریکا د وړاندیز د لا ارزول کېدو خبره کړې ده.
نو دقیق او عامي تعبیر دا نه دی چې «ایران مطلق او وروستی رد» کړی؛
بلکې سم تعبیر دا دی چې تهران په ښکاره رد کوي، خو په شالید کې د ارزونې او غیرمستقیم تماس دروازه لا بشپړه نه ده تړلې.
همدا ظرافت د ناورین د لوست لپاره ډېر مهم دی.

۵. د ایران خپل شرایط:
يوازې انکار نه، بلکې مشروطه معامله

Associated Press او نورو سرچینو ښودلې چې ایران یوازې د امریکا طرحه نه ده رد کړې، بلکې خپل متقابل شرایط یې هم وړاندې کړي دي:
د بریدونو بندېدل، د نه‌تعرض تضمین، د تاوان موضوع، او د هرمز په اړه خپل دریځ.
همدا ټکی ښیي چې تهران یوازې «نه» نه وایي؛ بلکې د جګړې د پای او د راتلونکي نظم لپاره په لوړه بیه معامله غواړي.
له همدې امله، د ایران دریځ باید یوازې د خبرو ضد دریځ ونه ګڼل شي؛
بلکې د امتیاز، ضمانت، وخت‌اخیستنې، او روایتي مشروعیت د ساتنې له منطق سره ولوستل شي.
تهران غواړي وښیي چې د زور تر سیوري لاندې نه تسلیمېږي، او هره ممکنه معامله باید د «شکست» نه، بلکې د «شرطي درېدنې» په بڼه تعبیر شي.

۶. د امریکا موازي لاره:
خبرې، پوځ، او د فشار دوام

د سولې د طرحې تر څنګ د امریکا پوځي فشار هم روان پاتې دی.
AP راپور ورکړی چې له ۶۰۰۰ څخه زیات امریکايي سرتېري، یکې پاراتروپران او سمندري ځواک هم شامل، سیمې ته استول کېږي؛
Reuters او Washington Post هم د زیات پوځي چمتووالي او د ځنډول شوو احتمالي بریدونو یادونه کړې ده.
دا ټول ښیي چې خبرې له پوځي فشار څخه بېلې نه دي؛ بلکې یو ځای پر مخ روانې دي.
همدا موازي تګلاره د فشار له لارې ډیپلوماسی عملي بڼه ده:
یو لاس کې د جګړې د پراخېدو ګواښ، او بل لاس کې د معاملې وړاندیز.
خو همدا کار په عین وخت کې د باور ستونزه هم زېږوي؛
ځکه مقابل لوری فکر کوي چې ښایي خبرې یوازې د فشار د بشپړولو لپاره وي، نه د عادلانه جوړجاړي لپاره.

۷. پاکستان، مصر او ترکیه: منځګړیتوب که د وخت اخیستنې دهلیز؟
په تازه راپورونو کې پاکستان، مصر او ترکیه د منځګړیتوب په لړۍ کې په ځرګند ډول یاد شوي دي.
Reuters، AP او Washington Post ښیي چې ۱۵ مادې طرحه د پاکستان له لارې رسول شوې، او ممکنه کتنې یا غیرمستقیم تماسونه هم په پاکستان یا ترکیه کې مطرح شوي دي. مصر هم د اوربند د هڅو له بهیره بهر نه دی.
دا منځګړیتوبونه دوه ماناوې لرلای شي:
یا ربښتینی ډیپلوماتیک دهلیز جوړوي، او یا د جګړې د پراخېدو تر څنګ د وخت اخیستنې، بازار ارامولو او سیاسي تنفس وسیله ګرځي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

تر اوسه شواهد ښيي چې دواړه ماناوې يو ځای موجودې دي: نه بشپړ پرمختګ ښکاري او نه بشپړ بنبست.

۸. د اسراييلو رول:
موازي ائتلاف که جلا ستراتيژيک حساب؟

د دې ناورين په لوست کې اسراييل يوازې د امريکا تر سيوري لاندې نه شي خلاصه کېدای.
Washington Post او AP دواړه ښيي چې اسراييل خپل عمليات روان ساتلي، په ځانګړي ډول په ايران او لبنان کې، او د سياسي جوړجاړي پر وړاندې يې شک او احتياط ښکاره کړی دی. دا معنا لري چې د واشنګټن او تل ابيب تر منځ تاکتيکي همغږي شوني ده، خو د جګړې د پای، د خطر د منلو کچې، او د وتلو د لارې په تعريف کې ممکن توپير موجود وي.
همدا ټکی مهم دی:
امريکا ښايي د فشار او خبرو موازي تګلاره تعقيب کړي، خو اسراييل ممکن د دوامدار پوځي فشار له منطق سره لا زيات نږدې وي.
که دا توپير ژور شي، نو ناورين به لا پېچلی شي؛ ځکه يو لوری د معاملې دروازه نيمه پرانيستې ساتي او بل لوری ښايي د مادي او امنيتي ضربې ژبه ترجيح کړي.
۹. دلته «وسله» څه معنا لري؟
په دې مقاله کې د «وسلې استعمال» بحث په اصلي ډول د عادي پوځي ځواک، د بنسټيزو تأسيساتو د فلج کولو، او د انرژۍ د فشار پر محور ولاړ دی، نه د اتومي بريد پر محور. تر ۲۵ مارچ ۲۰۲۶ پورې، په باوري خپرو شوو سرچينو کې داسې کوم کره سند نه ښکاري چې امريکا يا اسراييل دې د مګړ ی د مستقيمې اتومي وسلې د کارولو پر درشل ولاړ وي.
خو له دې سره سره، د انرژۍ، برېښنا، اوبو او نورو حياتي ملکي بنسټونو پر ضد جګړه خپل جلا خطرونه لري.
د سره صليب نړيواله کمېټه ټينګار کوي چې د اوبو او انرژۍ سيستمونه د خلکو له بقا، روغتيا او ملکي ژوند سره تړلي دي، او د توپير، تناسب او احتياط اصول پرې لازم دي.

۱۰. د هرمز تنګي وزن:
سيمهييزه لاره که د نړۍ اقتصادي عصب؟
هرمز يوازې يوه سمندري لار نه ده؛ دا د نړيوال اقتصاد له مهمو اعصابو څخه ده. د انرژۍ نړيواله اداره وايي چې په ۲۰۲۵ کال کې په اوسط ډول هره ورځ شاوخوا ۲۰ ميليونه بېرله نفت او د نفتو اړوند توکي له همدې تنګي تېر شوي، او د سمندري نفتو د نړيوالې سوداګرۍ شاوخوا يوه څلورمه برخه پر همدې لاره ولاړه ده. د امريکا د انرژۍ د معلوماتو اداره هم هرمز د نړۍ له مهمو تېلي بندو نقطو څخه ګڼي.
Reuters او Guardian ښيي چې د جګړې او د هرمز د بندېدو يا نيمه بندېدو هره نښه د تېلو، ګازو، بار وړلو، بيمې، او حتی د خوړو او سرې بازارونه لړزولي دي.
همدا لامل دی چې بازارونه د هرې جګړهييزې اوازې او هرې ډيپلوماتيکې نښې پر وړاندې سخت او فوري غبرګون ښيي.
نو د انرژۍ پر تأسيساتو فشار يوازې سيمهييزه موضوع نه ده؛ بلکې له نړيوال انفلاسيون، د توليد له لګښت، د لېږد-رالېږد له بيو، او د خوړو له نرخونو سره مستقيم تړاو لري.

۱۱. بازارونه څه وايي؟ د جګړې او خبرو تر منځ د بيو ژبه
په تېرو څو ساعتونو کې د Reuters راپورونو وښودله چې د اوربند او خبرو د هيلو له امله تېل راکښته شوي او سټاکونه پورته شوي، خو دا ارامي لا هم نازکه ده.
Reuters د ۲۵ مارچ په بازاريزو راپورونو کې ښودلې چې وال سټريټ او نور نړيوال بازارونه د کمزوري خوشبينۍ له امله پورته تللي، خو لا هم دا ويره شته چې که خبرې ماتې شي، د انرژۍ نوی شاک به راشي.
له همدې امله، د بازار د لنډمهاله نرمېدو مانا دا نه ده چې ناورين حل شوی دی؛
بلکې سم تعبير دا دی چې بازارونه د يوې ممکنه معاملې امکان قيمتوي، نه د قطعي سولې واقعيت.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

۱۲. خلیجي وېره او د غلطي محاسبې خطر
Reuters په یوه مهم راپور کې یادونه کړې چې د خلیج هېوادونو خبرداری، د ایران د «نامحدود غبرګون» ګواښ، او د انرژۍ او اوبو د حیاتي بنسټونو د هدف ګرځېدو وېره د ټرمپ د ځنډ او نرمښت له مهمو لاملونو څخه وه.
دا ټکی د ناورین په واقعي محدودوونکو کې ډېر مهم دی؛ ځکه یکې یوازې واشنګټن او تهران نه، بلکې ټول خلیجي چاپېریال د خطر د لګښت برخه ګرځي.
یعنې که جګړه له محاسبې ووځي، نو تاوان به یوازې د دوو اړخونو تر منځ نه وي؛
بلکې د سیمې د اوبو، انرژۍ، بندرونو، صادراتو او نړیوال اقتصاد پر اعصابو به وویشل شي.
همدا هغه نرم فشار دی چې د «پاڼ» په استعاره کې یې مانا روښانه کېږي.

۱۳. پلپلندی، لاربندي، او د وتلو د لارې ګونګوالی
د دې مقالې د مرکزي استدلال د لا روښانتیا لپاره اړینه ده چې د دریبو نژدې مفاهیمو تر منځ توپیر وشي:
پلپلندی (Strategic Impasse)، لاربندي (Deadlock)، او د وتلو د لارې ګونګوالی (Exit Uncertainty).
لاربندي هغه حالت ته ویل کېږي چې یکې دواړه خواوې تقریباً په بشپړ بند کې وي، د حرکت واقعي فضا تنګه وي، او نه عملي پرمختګ شونی وي او نه شاتګ.
خو پلپلندی تر لاربندۍ یو څه توپیر لري:
په پلپلندۍ کې حرکت شته، ګواښ شته، خبرې شته، د فشار امکانات شته، او پوځي چمتووالی هم شته؛ خو سره له دې، د حل معتبره، ارزانه او د منلو وړ لاره نه ښکاري.
د وتلو د لارې ګونګوالی بیا هغه حالت ته اشاره کوي چې یکې شاتګ، معامله، یا موقت نرمښت نظري امکان لري، خو لا تر اوسه نه سیاسي روښانتیا لري، نه ستراتیژیک اطمینان، او نه د ټولو ښکېلو لوریو لپاره د منلو وړ بڼه.
د ایران اوسنی ناورین تر بشپړې لاربندۍ زیات د پلپلندۍ او د وتلو د لارې د ګونګوالي بڼه لري.

۱۴. حقوقي او اخلاقي اړخ
د نړیوال قانون له نظره، د اوبو، انرژۍ او نورو حیاتي ملکي تأسیساتو هدف ګرځول درنې پوښتنې راپورته کوي.
د سره صلیب نړیواله کمېټه په خپلو حقوقي لیکنو کې روښانوي چې ملکي شیان په عمومي ډول نه شي هدف کېدای، مګر هغه وخت چې د پوځي هدف معیارونه پوره کړي؛ او آن په هغه صورت کې هم د توپیر (Distinction)، تناسب (Proportionality)، او احتیاط (Precaution) اصول باید مراعات شي.
اروپايي اتحادیې هم د ۱۹ مارچ په بروکسل کې د انرژۍ او اوبو د حیاتي مرکزونو پر ضد د بریدونو د درولو غوښتنه وکړه او د هرمز د ازاد تګ راتګ ملاتړ یې وکړ. دا ځکه مهمه ده چې دا ډول مرکزونه یوازې تخنیکي یا پوځي مانا نه لري؛ بلکې د خلکو له ژوند، روغتیا او ورځني بقا سره تړلي دي.
نو غوره او دقیق حقوقي تعبیر دا دی چې:
د نړیوال قانون د رعایت جدي پوښتنې راپورته شوې دي، نه دا چې د هر جزئیات په اړه وروستی قضايي ثبوت لا بشپړ شوی وي.

۱۵. تحلیلي پایله
تر ۲۰۲۶ کال د مارچ تر ۲۵مې پورې، له څو باوري سرچینو سره سنجول شوې خبرې شوې مادې دا نه ښیي چې امریکا د مستقیمي اتومي وسلې د استعمال پر درشل ولاړه ده؛ خو دا حتماً ښیي چې د عادي پوځي فشار، د انرژۍ د فلج کولو د ګواښ، او د خبرو د فشار ګډه تګلاره روانه ده.
ایران په علني ډګر کې مستقیمې خبرې ردوي، خو د طرحې د لا ارزونې نښې هم شته؛
امریکا موازي فشار او دیپلوماسي پر مخ وړي؛
بازارونه هره نوې اشاره په شدت سره تعقیبوي؛
او منځګړي هېوادونه د دیپلوماتیک دهلیز د ژوندي ساتلو هڅه کوي.
په همدې دلیل، تر ټولو متوازن قضاوت دا دی چې ټرمپ د خپلې تګلارې په داسې پلپلندۍ (Strategic Impasse) کې راګیر ښکاري چې درې فشارونه ورباندې یو ځای ناست دي:
پوځي-سیاسي فشار، اقتصادي-بازاري فشار، او ائتلافي-حقوقي فشار.
دلته د «پاڼ او پرانګ» استعاره یوازې ادبي ښکلا نه ده؛ بلکې د ناورین د اصلي منطق تشریح ده.
پرانګ د ښکاره زور ژبه ده،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

او پاڼ هغه نرم فشار دی چې په اوږدمهال کې د زور خاوند هم محدودوي.
همدارنګه، نوموړی د وټلو د لارې له یوه ګونګ حالت (Exit Uncertainty) سره هم مخ دی؛ یعنې هغه لار چې باید د ناورین د مدیریت لپاره وکارول شي، لا تر اوسه نه سیاسي روښانتیا لري او نه ستراتیژیک اطمینان.

۱۶. پایله

اوسنی روان ناورین نه بشپړه جګړهییزه بریا ښیي او نه نهایي سوله؛
بلکې د زور، احتیاط، بازار او نیمګړي ډیپلوماسۍ ګډه مرحله انځوروي.
امریکا د سولې طرحه استوي، خو ځواک هم لیږي؛ ټرمپ د پرمختګ ادعا کوي، خو ایران یې ردوي؛ بازارونه د اوربند پر اوازه نرمېږي، خو د میداني واقعیت له امله بېرته سختېږي؛ او پاکستان، مصر، ترکیه او نور منځګړي هڅه کوي چې د جګړې او معاملې تر منځ یوه نرۍ لار ژوندۍ وساتي.
دا ټول په ګډه ښیي چې ناورین اوس د «یوه اړخیز تحمیل» له ساده منطق څخه وتلی او د څو اړخیزې پېچلتیا مرحلې ته ننوتی دی.
په همدې ځای کې د مرحوم ګل پاچا الفت هغه کرښه ژوره سیاسي مانا پیدا کوي:
«چې ګټه رااخلې، خان پرېږدې؛ ملامت څوک دی؟»
دا پوښتنه یوازې د یوه شخص په اړه نه ده؛ بلکې د هغې تګلارې په اړه هم ده چې فشار ته یې د قانون، احتیاط او اوږدمهالې محاسبې پر ځای لومړیتوب ورکړ. کوم فشار چې د امتیاز وسیله بلل کېده، هماغه اوس د پرېکړهکوونکي د پېچلتیا، د وټلو د لارې د ګونګوالي، او په ځینو برخو کې د لاربندۍ سبب ګرځېدلی دی.
افغانان په ولسي خوږه ژبه وایي:
خپله خوله هم کلا ده او هم بلا.
دغه ولسي خبره د دې مقالې له علمي پایلې سره په ژوره مانا نښلي:
کله چې سیاست د سنجش پر ځای په مبالغې، فشار، تکبر او احساساتو تکیه وکړي، نو بیا هماغه مؤثره وسیله چې د بریا لپاره کارېږي، بېرته د ناورین پېچلتیا ګرځي.

سرچینې او ماخذونه

١ .Reuters. 19 March 2026. EU leaders call for moratorium on strikes against energy and water facilities in Middle East.

٢ .Reuters. 24 March 2026. Gulf warnings and fears of miscalculation preceded Trump's pause in Iran showdown.

٣ .Reuters. 24 March 2026. Oil prices drop 4% as U.S. proposes 15-point plan to Iran for peace.

۴ .Reuters. 25 March 2026. Iran still reviewing U.S. proposal despite negative initial response, senior Iranian official says.

۵ .Reuters. 25 March 2026. Morning Bid: Deal, or no deal?

۶ .Reuters. 25 March 2026. Wall Street advances as investors hopeful of Mideast de-escalation.

٧ .Reuters. 25 March 2026. Iran military spokesperson says U.S. is negotiating with itself, state media.

٨ .Associated Press. 25 March 2026. Iran rejects U.S. ceasefire plan, issues its own demands as strikes land across the Mideast.

.٩Associated Press. 25 March 2026. What we know and don't know about the Iran war negotiations.

.١٠Washington Post. 23 March 2026. Trump says U.S. is postponing some strikes as it negotiates end to war with Iran.

.١١Washington Post. 24 March 2026. Tehran denies claims of progress in peace talks, as Trump declares war" won."

.١٢Washington Post. 25 March 2026. U.S. plan to end war seeks removal of Iran's enriched uranium, officials say.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالېږلو مخکې په ځیر و لولئ

.۱۳The Guardian. 25 March 2026. Iran gives negative response to U.S. ceasefire plan amid push for talks.

.۱۴Xinhua. 25 March 2026. What to know about conflicting messages on talks between Washington, Tehran.

.۱۵International Energy Agency. 6 February 2026. Strait of Hormuz - About.

.۱۶U.S. Energy Information Administration. 16 June 2025. Amid regional conflict, the Strait of Hormuz remains critical to global energy security.

.۱۷International Committee of the Red Cross. 20 April 2023. When the lights go out: the protection of energy infrastructure in armed conflict.

.۱۸International Committee of the Red Cross. 24 April 2025. The imperative to protect water and water systems during armed conflict.

.۱۹Fearon, James D. 1994. Domestic Political Audiences and the Escalation of International Disputes. American Political Science Review 88(3): 577-592.

.۲۰Stanford University, Department of Political Science / FSI. James Fearon profile.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولـئ